

**“ТАБИҒИ СИПАТТАҒЫ
ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАРДА
ХАЛЫҚТЫ ҚОРҒАУ”**

**“ЗАЩИТА НАСЕЛЕНИЯ В
ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ
ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРА”**

*Комплект плакатов по
гражданской защите
№2*

ТАБИҒИ СИПАТТАҒЫ ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР ПАЙДА БОЛҒАН КЕЗДЕ ХАЛЫҚТЫ ХАБАРЛАУ

№1

ОПОВЕЩЕНИЕ НАСЕЛЕНИЯ ПРИ ВОЗНИКНОВЕНИИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРА

2014 жылғы 11 сәуірдегі №188 - V ЗРК "Азаматтық қорғау туралы" Заңынан үзінді
2004 жылғы 5 шілдедегі №567-ІІ (2014 жылғы 29 желтоқсандағы өзгертулерімен) "Байланыс туралы" Заңынан үзінді
5-бап. Азаматтық қорғауды хабарландыру жүйесі:

- 1) хабарландырудың республикалық жүйесі (республикалық деңгейі);
- 2) астаналар, республикалық маңызы қалалар, облыстық хабарландыру жүйесі (аумақтық деңгейі);
- 3) хабарландырудың жергілікті жүйесі (объектілі деңгейі).

Хабарландыру жүйелерін іске қосуға жарлық ТЖ келесі көлемі жағдайында беріледі:

1. ғаламдық – ҚР Премьер-Министрі – ҚР АҚ бастығы;
2. аумақтық – АҚ саласындағы уәкілетті органның басшылары;
3. жергілікті – облыс әкімдері, республикалық маңызы қалалар, астаналар әкімдері немесе төменде тұрған әкімдер;
4. объектілі – ұйымдардың басшылары.

«Баршаның назарына!» хабарландыру дабылы бойынша, хабарландыру жүйесі ТЖ туындауы немесе туындау қаупі туралы және орын алған жағдайларда адамдардың әрекет ету тәртібі туралы ақпаратты халыққа жеткізуді қамтамасыз етуі тиіс.

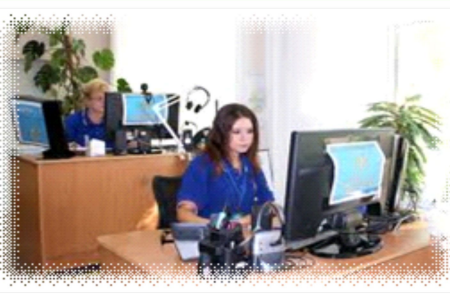
Статья 5. Система оповещения гражданской защиты:

- 1) республиканская система оповещения (республиканский уровень);
- 2) система оповещения области, города республиканского значения, столицы (территориальный уровень);
- 3) локальная система оповещения (объектовый уровень).

Распоряжение на задействование системы оповещения отдается при следующих масштабах ЧС:

1. глобальном - Премьер-Министром РК - начальником ГО РК;
2. региональном - руководителем уполномоченного органа в сфере ГЗ;
3. местном - акимом области, города республиканского значения, столицы либо нижестоящим акимом;
4. объектовом - руководителем организации.

При сигнале оповещения «Внимание всем!», система оповещения должна обеспечить доведение информации об угрозе возникновения или возникновении ЧС до населения и о порядке действий людей в сложившейся ситуации.

14- бап. Төтенше жағдайлар кезінде, төтенше жағдай енгізілген кезде байланыс желілерін басқару

1. Әлеуметтік, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдай қатері төнген немесе туындаған, сондай-ақ төтенше жағдай енгізілген кезде байланыс желілерін басқару Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады;
2. байланыс желілері мен құралдарының иелері адамдар өмірінің теңіздегі, жердегі, әуедегі, қауіпсіздігіне хабарламаларға абсолюттік басымдық беруге тиіс.

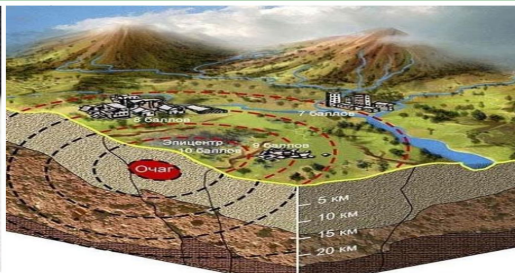
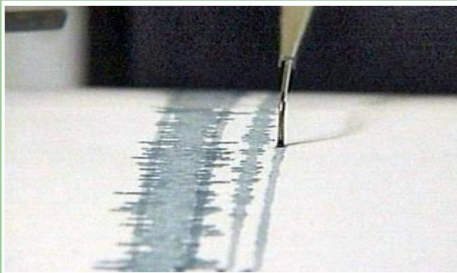
Статья 14. Управление сетями связи при чрезвычайных ситуациях, введение чрезвычайного положения

1. Управление сетями связи при угрозе или возникновении чрезвычайной ситуации социального, природного и техногенного характера, а также введение чрезвычайного положения осуществляется в соответствии с законодательством Республики Казахстан;
2. владельцы сетей и средств связи должны предоставлять абсолютный приоритет всем сообщениям, касающимся безопасности жизни людей на море, земле, в воздухе.

Жер сілкінісі қаупі төнгенде:

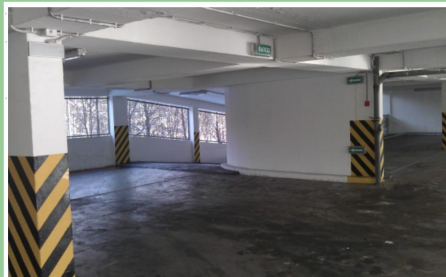
«Баршаның назарына!» дабылы бойынша (сирена, үзіліп шыққан гудоктар):

1. Төтенше хабарламаларды есту үшін, радионы немесе теледидарды тыңдау керек.
2. Газды, суды, электрқауаттарын суырып, өшіру, терезені, самалдықты жабу қажет.
3. Өзіміз бірге құжаттарды, ақшаны, зат салынған аспа дорбаны, су қорын, консервіленген және құрғақ азық-түлік тамақ қорын, дәрі қорапшасын алып ғимараттан және электржіберу желілерінен алыс, белгіленген орынға баруы тиіс.
4. Жер сілкіну қаупінің болмайтындығы туралы жариялағанға дейін үйге қайтып оралмау керек.

Кенеттен жер сілкінісі болған кезде:

1. бірінші дүмпуден кейін жылдам арада 15- 20 секундтың ішінде баспалдақпен немесе бірінші қабаттың терезесінен ғимараттан шығып кетуге ұмтылу керек (лифтіні пайдалануға болмайды).
2. егер сіз үйде немесе пәтерде қалсаңыз, есіктің ойығына немесе негізгі қабырғаға терезеден, шырағандардан, шкафтардан, аспалы сөрелерден және айнадан алыс тұрыңыз, үстелдің немесе төсектің астына, не болмаса ваннаға кіріңіз, самалдыққа шығудан қашыңыз.
3. дүмпулер тоқтай салысымен баспалдақ бойынша қабырғаны жағалай отырып, ғимараттан шығып кетіңіз. Өзіңізбен бірге құжаттарды, ақшаны, зат салынған аспа дорбаны, су қорын, консервіленген және құрғақ азық-түлік тамақ қорын, дәрі қорапшасын алып жер сілкінісінен кейін белгіленген орынға баруға тырысыңыз.

Төтенше жағдай пайда болған кезде дереу:

бірінғай кезекшілік-диспетчерлік қызметіне – 112 (қалалық, кез-келген ұялы телефондармен)
өртке қарсы қызметіне – 101; полицияға – 102; жедел жәрдемге – 103; газ қызметіне - 104 хабарласыңыз

При возникновении чрезвычайных ситуаций ЗВОНИТЬ:

единой дежурно - диспетчерской службе (ЕДДС) – 112 (с городского, любого мобильного телефона)
противопожарной службе – 101; полиции – 102; скорой помощи – 103; газовой службе - 104

Сел – бұл балшықты бөлшектерден бастап, ірі тастар және шомбалдарға дейін, тау жыныстарының өте көп кесектерінің және су қоспасының араласып уақытша өтетін лайлы тасқын легі.

Сырғыма — бұл барынша төмен деңгейдегі тау жыныстарының қоспа бөліктері, беткейден төмен қарай сырғи қозғалады, негізінен қозғалыстағы және қозғалмайтын жыныстармен байланысы үзілмейді.

Сель – это временный поток смеси воды и большого количества обломков горных пород от глинистых частиц до крупных камней и глыб.

Оползень — это смещение на более низкий уровень части горных пород, слагающих склон, в виде скользящего движения в основном без потери контакта между движущимися и неподвижными породами.

Сырғыма және сел тасқыны болған кезде қандай әрекет ету керек

Топырақтың құлауы, сел, сырғыма қаупі туралы хабар түсуі кезінде – есікті, терезені, желдеткіш және басқа тесіктерді нығыздап жабыңыз. Электрді, суды, газды сөндіріңіз. Жеңіл тұтанатын және улы заттарды үйден аластаңыз. Шұғыл көшірген жағдайда, қауіпсіз, биік жерге өз бетіңізбен шығыңыз. Өзіңізбен бірге құжаттарыңызды, азық-түлік қорларын, суды, киімдеріңіз бен дәрі-дәрмектеріңізді алыңыз.

Сырғыма және сел тасқынынан кейінгі іс-әрекет

Құтқарылған адамдар зардап шеккендерді алып шығуға, оларға алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуге жылдам кірісуі керек. Селдің негізгі массасы жүріп өткен жер мен селдің, сырғыманың қозғалыс жолдары бойынша топырақтың, үйіндінің астында қалғандарды аршып шығарып жүрген органдарға және АҚ құрылымдарына көмек көрсетіңіз.

Как действовать при угрозе оползня и селевого потока

При поступлении информации об угрозе обвала, селя, оползня, плотно закройте двери, окна, вентиляционные и другие отверстия. Отключите электричество, воду, газ. Легковоспламеняющиеся и ядовитые вещества удалите из дома. В случае экстренной эвакуации, самостоятельно выходите в безопасные возвышенные места. Берите с собой документы, запас продуктов питания, воду, одежду и медикаменты.

Действия после оползня и схода селевого потока

Спасшиеся люди должны немедленно приступить к розыску и извлечению пострадавших, оказанию им первой медицинской помощи. Окажите содействие органам и формированиям гражданской защиты, разбирающим завалы и заносы по пути движения оползня, селя и в местах выноса основной массы селя.

Сырғыманың пайда болуының негізгі себептері:

- жартастың шектен тыс күрт еніс болуы (құлама);
- жартастың үстіңгі жағын әр түрлі үйінділермен, инженерлік құрылыстармен шамадан тыс үйіп тастау;
- беткейдің жыныстарының тұтастығын бұзып орлар, жыралар немесе ұралар қазу;
- беткейді және оның етегін үңгірлеп жырту, сондай-ақ беткей табанының ылғалдылығы.

Основными причинами образования оползней являются:

- чрезмерная крутизна склона (откоса);
- перегрузка верхней части склона различными отвалами и инженерными сооружениями;
- нарушение целостности пород склона траншеями, нагорными канавами или оврагами;
- подрезка склона и его подошвы, а также увлажнение подошвы склона.

Су тасқыны, негізінен, үш түрлі жолмен туындайды: толассыз жауған жауыннан – немесе өте ұзақ, не болмаса қысқа мерзімді, бірақ өте қарқынды өткінші жаңбырдан; қардың және мұз кептемелерінің тез еруінен; теңіз суын жағаға қарай айдау және өзен ернеуінде қатты соққан жел немесе судың көтерілуінен пайда болады.

Су тасқыны қас қағымда болуы мүмкін

Өзеннің жоғарғы жағындағы бөгетті және топырақ тосқауылды мұз кептемелерінің бұзуынан су тасқыны қас қағымда болуы мүмкін.

Елді мекендердегі су тасқыны кезіндегі қауіпсіздік үшін, алдын ала:

- жергілікті жердің жер бедерін (топографиялар), климаттық ерекшеліктері мен тарихын ескере отырып су тасқыны болуы мүмкін аймақтардың есебін алуды;
- күрделі құрылыс салуды;
- аталған жердің топографиялық көтеріңкі нүктелерімен танысуды;
- жақындап келе жатқан дүлей зілзала туралы хабарландыру формасын және тәсілдерді білуді;
- кәдімгі және үрленген қайықтарды қамтамасыз етеді.

Гидрологиялық болжамдар жүйесі:

Қысқа мерзімді (10-12 тәулік); ұзақ мерзімді (2-3 айға дейін); әдеттен тыс ұзақ мерзімді (3 айдан артық).

Су тасқыны кезінде:

- үйдегі газды, электрді және суды өшіру, жанып жатқан пешті сөндіру;
- үйдегі қымбат заттарды жоғарғы қабатқа немесе шатырға алып шығу; бірінші қабаттың есіктерін және терезелерін тақтаймен және фанермен қағып бекіту қажет.

Су тасқыны кенеттен басқан кезде:

- өзінмен бірге жылы және мүмкіндігінше су өтпейтін киімдерді, одеялдарды, тамақты және т.б. алу, ең биік жерге қарай көтерілу;
- жүзуге арнап қайықтарды және басқа шұғыл ойластырылған құралдарды дайындау керек.

Наводнения, в основном, вызываются тремя причинами: обильными осадками – либо очень продолжительными, либо кратковременными, но очень интенсивными; быстрым таянием снега и ледяными заторами; нагоном воды с моря на побережья и в устья рек сильным навалым ветром или приливом.

Наводнение может произойти мгновенно

При прорыве ледяных заторов и грунтовых перемычек в верховьях рек.

Безопасность при наводнении в населенных пунктах обеспечивается заранее:

- расчетом зоны возможного наводнения с учетом рельефа местности (топографии), климатических особенностей и истории;
- возведение капитальных строений;
- знакомство с топографическими возвышенными точками на данной местности;
- знание способов и форм оповещения о приближающемся стихийном бедствии;
- наличие лодок обычных и надувных.

Система гидрологических прогнозов:

Краткосрочные (10-12 суток); долгосрочные (до 2-3 месяцев); сверхдолгосрочные (более 3 месяцев).

При наводнении необходимо:

- отключить в доме газ, электричество и воду, потушить горящие печи отопления;
- перенести в верхние этажи здания или на чердаки ценные домашние вещи, обить окна и двери первых этажей домов досками или фанерой.

При внезапном наводнении:

- взять с собой теплую и желательно водонепроницаемую одежду, одеяла, еду и пр., подняться на самые возвышенные точки рельефа;
- приготовить к плаванию лодку и другие импровизированные плавсредства.

ОРМАН ЖӘНЕ ДАЛА ӨРТТЕРІ КЕЗІНДЕГІ ІС- ӘРЕКЕТТЕР

№5

ДЕЙСТВИЯ ПРИ ЛЕСНЫХ И СТЕПНЫХ ПОЖАРАХ

Дала және орман өрттері туындауының орташа статистикалық көрсеткіштері:

70% және одан артығы – еңбек және демалыс орындарында отты абайламай пайдалану;
7% - құрғақ шөпті өртеу; 6% - табиғи себептер (найзағайлар);
5% - қасақана өртеу; 3% - елді мекендерден тыс жерде жұмыс істеу кезінде техника қауіпсіздігін және өрт қауіпсіздігін бұзу, сондай-ақ басқа да себептер.

Табиғи өрттердің негізгі зақымдаушы факторлары болып табылатындар:

-түтін, ұшқындыр, жоғары температура, ашық от.

Орман және дала өрттері кезіндегі халықтың іс-әрекеті:

1. **Өрт аймағынан шығу:** желдің бағытын және оттың жайылуын анықтай отырып, өрт майданымен параллельді түрде желге қарсы жүгіріңіз.
2. **Өрт аймағында:** жақын маңдағы сыйымдылыққа суға малыныңыз немесе киіміңізді суға матырыңыз; аузыңыз бен мұрныңызды жауып, сулы орамал арқылы дем алыңыз; еңкейіп, мүмкіндігінше оттың қозғалу бағытына перпендикулярлы жүгіріңіз, оттың жиегінен қашу үшін, жолды, бұлақтарды, өзендерді пайдаланыңыз.
3. **Егер Сіз өртеніп жатқанын байқасаңыз, онда:**
 - жерден топырақ алып себіңіз, су құйыңыз, бұтақтарды шоғырлап, жалынды «сабалап» оны топыраққа араластырып «сыпырыңыз»; шағын өртті таптап өшіруге болады;
 - өртті сөндіріп, оның қайта жанбайтындай болып өшкеніне көз жеткізбей кетіп қалмаңыз.

Азаматтарға табиғат аясына келген кезде қойылатын талаптар:

- азаматтар табиғат аясына келген кезде, өрт қауіпсіздігі талаптарын сақтауға міндетті.

Тиым салынады!

- от жағуға; жанып тұрған сіріңкені, окурканы, ыстық күлді, әйнекті (әйнек бөтелкелер, банкілер және басқа.); - аңшылық кезінде жанатын материалдардан жасалған оқ тығынын пайдалануға; кәсіптік немесе бензин сінген материалдарды қалдыруға; - қозғалтқыш жұмыс істеп тұрғанда жағатын бакты толтыруға, шөптерді, қалдықтарды өртеуге.

Орман немесе дала өрттерін анықтаған кезде

Олар туралы жергілікті басқару органдарына жылдам хабарлауға міндетті.

Өрт сөндіру күштері келгенге дейін орман немесе дала өрттерін өз күштерімен өшіруге тырысуы керек.

Среднестатистические показатели причин возникновения степных и лесных пожаров:

70% и более - неосторожное обращение с огнём в местах отдыха и труда;
7% - выжигание сухой травы; 6% - природные причины (грозы);
5% - умышленные поджоги; 3% - нарушение техники безопасности и пожарной безопасности при производстве работ вне населенных пунктов, а также другие причины.

Основными поражающими факторами природных пожаров являются:

-дым, искра, высокая температура, открытый огонь.

Действия населения при степном и лесном пожаре:

1. **Выход из зоны пожара:** определив направление ветра и распространение огня, бегите навстречу ветру по возможности параллельно фронту пожара.
2. **В зоне пожара:** окунитесь в ближайшем водоёме или смочите одежду; дышите через мокрый платок, прикрыв рот и нос; пригнувшись, бегите по возможности перпендикулярно направлению движения огня; при преодолении кромки огня используйте дороги, ручьи, реки, озёра.
3. **Если вы обнаружили возгорание, то необходимо:**
 - засыпать огонь землёй, залить водой, пучком веток «смести» пламя «вбивая» его в землю; небольшое возгорание можно затоптать;
 - потушив пожар, не уходите, не убедившись, что огонь не разгорится.

Требования к пребыванию граждан на природе:

- граждане при пребывании на природе обязаны соблюдать требования пожарной безопасности.

Запрещается!

- разводить костры, бросать горящие спички, окурки, горячую золу, стекло (стеклянные бутылки, банки);
- при охоте использовать пжи из горючих материалов;
- оставлять промасленные или пропитанные бензином материалы;
- заправлять топливные баки при работе двигателя, сжигать траву, мусор.

При обнаружении степных или лесных пожаров

Немедленно уведомить органы местного самоуправления. Принимать меры по тушению степного или лесного пожара своими силами до прибытия сил пожаротушения.

ДАУЫЛДАРДАҒЫ, БОРАНДАРДАҒЫ, ҚҰЙЫНДАРДАҒЫ ІС-ӘРЕКЕТТЕР

№6

ДЕЙСТВИЯ ПРИ УРАГАНАХ, БУРЯХ, СМЕРЧАХ

- Дауыл** - желдің жылдамдығы (30 м/с және одан жоғары) 108-120 км/сағ., ал жерге жақын қабаты - 200 км/сағ. дейін. Қатты қирауларға алып келеді.
- Құйын** - атмосфералық ұйтқыма, найзағайлы бұлтта қара қошқыл бұлтты түтік түрінде немесе диаметрі ондаған және жүздеген метрге жететін пілтұмсық түрінде пайда болады.
- Боран** - өте күшті, жылдамдығы 60-100 км/сағ. созылмалы жел, үлкен қиратушылық туғызады.

Сіз дауылды жел туралы ескерту алған кезде үйде болсаңыз

Ол «Баршаның назарына!» деген дабылдан кейін, ақпарат құралдары бойынша берілуі мүмкін.

1. Терезені, есікті, шатырды жабу керек. Самалдықтардан, лоджылардан, терезелердің алдынан заттарды алу. Қағаз таспалармен әйнектерді желімдеу қажет.
2. Газды сөндіріп, пештегі отты өшіру керек. Шамдарды, шырағандарды дайындау қажет.
3. 2-3 тәулікке жететін азық-түлік пен су қорын жасау керек.
4. Дәрі-дәрмектер мен таңатын материалдарды дайындау қажет.
5. Жертөлелерге, ұраларға тығылу немесе терезелерден алыс, бөлменің ішкі жағына жасырынған дұрыс. 2-3 күнге жететін су мен жем дайындаған дұрыс.
6. Жел саябырлай салысымен далаға шықпау қажет: бірнеше минуттан кейін үзілген дауыл қайта жалғасуы мүмкін.
7. Радиоқабылдағыштар мен радионүктелерді қосылу қалдырған жөн.
8. Газдың шықпағанына толық көз жеткізгенге дейін от жақпау керек.

Дауыл мен боранға Сіз далада тап болсаңыз

1. Жақын тұрған ғимараттың панаханасына немесе жертөлесіне тығыл.
2. Жол жиегіндегі шұңқырдың, жыраның, орлардың түбіне жылдам жат.
3. Басыңды сөмкемен, портфельмен, басқа кез-келген затпен қалқала.
4. Ғимараттардан және есіктерден, көпірлерден және жол өтпелерінен, жарнамалық қалқаншалардан, павильондардан алыс болуға тырыс.
5. Бытырап ұшып жатқан әйнек ұшқындарынан, шатырлардың, жаппалардың темірлері сынықтарынан сақтанған дұрыс.
6. Дауылдан кейін ғимараттардан, бағаналардан, биік қоршаулардан алыс тұру керек – олардың құлап кетуі мүмкін. Үзілген электр сымдарынан сақтанған жөн.

Дауыл мен боранға Сіз ашық жерде тап болсаңыз

1. Жыраларға, орларға, шұңқырларға, кез-келген қуысқа тығылыңыз: түбіне жерге жабысып жатыңыз.
2. Жеке тұрған ағаштардың, бағаналардың, дінгектердің астына тығылуға, электр желілеріне жақындауға болмайды.

- Ураган** - скорость ветра (от 30 м/с и выше) 108-120 км/час, а в приземном слое - до 200 км/час, вызывает сильные разрушения.
- Смерч** - атмосферный вихрь, возникающий в грозовом облаке, в виде темного облачного рукава или хобота диаметром в десятки и сотни метров.
- Буря** - очень сильный, со скоростью 60-100 км/час продолжительный ветер, вызывающий большие разрушения.

Вы получили штормовое предупреждение, находясь дома

Оно может быть передано по средствам информации после сигнала "Внимание всем!"

1. Закрыть окна, двери, чердачные помещения. Убрать с балконов, лоджий, подоконников вещи. Заклеить стекла полосками бумаги.
2. Выключить газ, потушить огонь в печах. Подготовить фонари, свечи.
3. Создать запас воды и продуктов питания на 2-3 суток.
4. Подготовить медикаменты и перевязочные материалы.
5. Укрыться в подвале, погребе или занять внутреннюю комнату, подальше от окон. Домашних животных укрыть в хлеву, сарае, плотно закрыть двери и окна. Создать запас кормов и воды на 2-3 дня.
6. Не выходить на улицу сразу после ослабления ветра: через несколько минут порыв может повториться.
7. Оставить включенными радиоприемники, радиоточку, чтобы прослушать новую информацию.
8. Не зажигать огонь до тех пор, пока не будет уверенности, что нет утечки газа.

Ураган, буря застали вас на улице

1. Укрыться в убежище или подвале ближайшего здания.
2. Быстро лечь на дно канавы, котлована, придорожного кювета.
3. Прикрыть голову сумкой, портфелем, любым другим предметом.
4. Держаться подальше от зданий и деревьев, мостов и путепроводов, рекламных щитов, павильонов.
5. Остерегаться ранений от разлетающихся стекол, шифера, кусков кровельного железа.
6. После урагана держаться подальше от зданий, столбов, высоких заборов - они могут обрушиться. Остерегаться оборванных электрических проводов.

Ураган, буря застали вас на открытой местности

1. Укрыться в канаве, яме, овраге, любой выемке: лечь на дно и плотно прижаться к земле.
2. Нельзя укрываться под отдельно стоящими деревьями, у столбов, мачт, близко подходить к линиям электропередач.

ҚАР БАСҚАНДАҒЫ ЖӘНЕ БОРАНДАРДАҒЫ ІС - ӘРЕКЕТТЕР

№7

ДЕЙСТВИЯ ПРИ СНЕЖНЫХ БУРАНАХ, ЗАНОСАХ

Қар басу, дауылдар, борандар – қыс кезінде туындайтын апаттың бір түрі

Дауылдар, борандар, қардың басуы туралы ескерту алғаннан кейін

- судың, азық-түліктің, отынның қорын жасап, радиоқабылдағышты, теледидарды үнемі қосулы ұстау керек; электр шамдарды, шырағандарды, керосин шамдарды дайындау;
- жануарларға су мен жемнің қорын жасау, үй-жайды жылыту қажет.

Егер жолда болсаңыз:

- қадаға (антеннаға) ашық түсті мата іліп, көмекке дабыл беріңіз;
- машинаны мезгіл-мезгіл жылтып отырыңыз.

Үсіген кездегі алғашқы көмек:

1. үсіген кезде дененің үсіген жерлерін бөлме температурасындағы суға салыңыз;
2. зақымданған жерге таза қолмен олар жылығанға дейін массаж жасау керек, бор майымен немесе вазелинмен майлау қажет;
3. төсекке жатқызып, жылы сусын (шай, кофе) берген дұрыс.

ЕСІҢІЗДЕ САҚТАҢЫЗ! Жолға шығарда, ауа райы туралы ақпаратты қадағалаңыз; артық киімді көпінбеңіз;

- машинаға азық-түлік қорын, ыстық шәймен термосты және шағын жылытқышты салыңыз;
- түнде жолға шықпаңыз, боранда, түнде барлық бағдар жоғалады;
- жолды ұстанаңыз; дүрбелеңге салынбаңыз, сабырлылықты сақтаңыз;

- егер Сіз далада болсаңыз, баспана табыңыз, қыратқа шығып, соның артына паналаңыз, аяғыңызбен қарды таптап отырып, шағын траншея-баспана жасап алыңыз;
- бұрқасынның толастауын күтпеңіз, өйткені бағдардан адасып кетесіз, денеңіз қалжырайды, дем алуға отырсаңыз үсіп қаласыз;
- егер Сіз бұрқасынның толастауын машинада күтсеңіз, барынша жылы киініңіз және жылуды үнемдеп пайдаланыңыз, машинада қамалып қалмау үшін, күрткі қарды мезгіл-мезгіл жылтып отырыңыз.

ЕСІҢІЗДЕ БОЛСЫН! Тығылып қалған машинаның қозғалтқышын қосуға болмайды (алдымен бітеліп қалған түтікті аршу керек);

- машинадан шығар кезде арқанға (шарф және т.б.) байланыңыз, бағдарыңызды жоғалтып, қаза табуыңыз мүмкін;
- адамдардың сақтанбай жан-жаққа бытырап кетуіне жол бермеу қажет;
- жүруге шешім қабылдасаңыз, трассаны, асфальтты жағалаңыз, олар қарға аз көміледі және олардың жиегі бар, сол арқылы бағдар жасауға болады.

Снежные заносы, метели, бураны – одно из проявлений стихий в зимний период.

Получив предупреждение о метелях, буранах и снежных заносах, необходимо:

- создать запасы воды, продуктов, топлива; радиоприемник, телевизор держать постоянно включенными;
- приготовить электрические фонари, свечи, керосиновые лампы;
- позаботиться о запасах кормов и воды для животных, утеплить помещения.

Если оказались в дороге:

- подать сигнал помощи, повесив на шест (антенну) яркую ткань;
- периодически прогревать машину.

Обморозившимся оказать первую помощь:

1. обморозившимся сделать водные ванны пораженного участка водой комнатной температуры;
2. выполнить легкий массаж чистыми руками пораженных участков до их согревания, наложить повязку с борной мазью или вазелином;
3. уложить в постель, дать теплые напитки (чай, кофе).

ЗАПОМНИТЕ! Выходя в дорогу, следите за информацией о погоде; не пренебрегайте лишней одеждой; в машине имейте запас продуктов, термос горячего чая и портативный обогреватель; не выходите в дорогу на ночь, в буран, ночью теряются все ориентиры; держитесь дороги; не паникуйте, соблюдайте спокойствие.

- если Вы оказались в поле, найдите укрытие, возвышенность и укройтесь за ним, утаптывая снежную массу ногами, получите узкую траншею-убежище;
- не пытайтесь пережить пургу на ногах, так как потеряете ориентировку, вымотаетесь физически, присядете отдохнуть и замерзнете;
- если Вы переживаете пургу в машине, максимально утеплитесь и, экономя топливо прогревайте, периодически разгребайте сугроб, чтобы не быть замурованным в машине.

ПОМНИТЕ! Нельзя запускать двигатель в замурованной машине (надо сначала откапать выхлопную трубу);

- при выходе из машины, страхуйтесь веревкой (шарфом и т.д.), чтобы не потерять ориентировку и не погибнуть;
- нельзя допускать, чтобы люди разбредались по сторонам без страховки;
- приняв решение идти, придерживайтесь трассы, асфальта, они меньше подвержены заносу и у них есть кромка, по которой можно ориентироваться.

КӨШКІН – бұл құлаған немесе 20–30 м/с жылдамдықпен жылжыған қар массасы, ол ғимаратты, инженерлік құрылыстарды қиратады, жолдарды, тау соқпақтарын, таулы ауылдардың тұрғындарын, туристтерді, альпинистерді, халықтың басқа санаттарын қар басып қалуы мүмкін.

Қар көшкінінің болу себептері:

- ұзақ уақыт жауған қар, қардың қарқынды еруі, жер сілкінісі, жарылыстар;
- тау беткейлері мен ауаны шайқалтуға апаратын адамдардың іс-әрекеті.

Қар көшу қаупі бар орындардың белгілері:

- 35 градусық тік беткейлер барынша қауіпті;
- таудың беткей жақтары жұмсақ қардың артық бөлігі және қар тақталарының пайда болуына қолайлы; оңтүстік жақтағы беткейлер, көктемдеылғалды және әсіресе күн шуағының әсерімен қар көшкіні жүруге ыңғайлы.

Егер сіз көшкін қаупі бар аймақта болсаңыз қалай әрекет етесіз:

- қар жауған кезде және қолайсыз ауа райында тауға бармаңыз;
- тауда болсаңыз ауа райының өзгерісін бақылаңыз;
- тауға шығар кезде өз жолыңыздың ауданын немесе қар көшкіні болатын жерде қалай қыдыруды біліңіз;
- бағытты мұқият таңдаңыз, көшкін болатын танымал жолды біліңіз, белгілі қауіпті беткейді айналып өтіңіз; сақ болыңыз, қардың жағдайын бақылап отырыңыз, ауа райының кенеттен өзгеруінің кез-келгені қауіпті.

Қар көшкіні болғанда не істеу керек:

- егер қар көшкіні жеткілікті биіктен құласа, көшкіннің жолынан кетіңіз немесе жартастың астындағы қуысқа тығылыңыз;
- егер көшкіннен қашып құтылу мүмкін болмаса, көлденең жағдайды қабылдаңыз, тізелеріңізді ішіңізге қарай бүгіп, денеңізді жылжып келе жатқан көшкін бағыты бойынша бағыттаңыз.

Қар көшкіні өткеннен кейін қалай әрекет етуге болады:

кеңістік жасаңыз да жоғары жаққа қарай қозғалыңыз (жоғарғы жақты түкірік арқылы анықтауға болады); қар астынан шыққаннан кейін өз бетіңізбен немесе құтқарушының көмегімен медпунктке немесе дәрігерге барыңыз; жақын жердегі елді мекеннің әкімшілігіне қар көшкіні болғаны жайлы хабарлаңыз және зардап шегушілерді іздегіру мен құтқаруға кірісіңіз.

ЛАВИНА – это масса снега, падающая или движущаяся со скоростью 20–30 м/с, которая может вызывать разрушения зданий, инженерных сооружений, засыпать снегом дороги и горные тропы, жителей горных селений, туристов, альпинистов, других категорий населения.

Причинами схода снежной лавины являются:

- длительный снегопад, интенсивное таяние снега, землетрясение, взрывы;
- деятельность людей, вызывающие сотрясение горных склонов и колебания воздушной среды.

Признаки лавиноопасной местности:

- наиболее опасны склоны круче 35 градусов;
- подветренные склоны благоприятны для накопления избыточного количества рыхлого снега и образования снежных досок;
- склоны, обращенные на юг, благоприятны для образования мокрых лавин весной и особенно из свежего снега под воздействием солнечных лучей.

Как действовать, если вы находитесь в лавиноопасной зоне:

- не ходите в горы в снегопад и непогоду;
- находясь в горах, следите за изменением погоды;
- выходя в горы, знайте в районе своего пути или прогулки, места возможного схода снежных лавин;
- тщательно выбирайте маршрут, изучите известные пути схода лавин, обходите известные опасные склоны;
- будьте внимательны, контролируйте состояние снега, любое внезапное изменение погоды опасно.

Как действовать при сходе лавины:

если лавина срывается достаточно высоко, уйдите с пути лавины или укройтесь за выступом скалы, в выемке; если от лавины невозможно уйти, примите горизонтальное положение, поджав колени к животу, и, сориентировав тело, по направлению движения лавины.

Как действовать после схода лавины:

создайте пространство и двигайтесь в сторону верха (верх можно определить с помощью слюны, дав ей вытечь изо рта); выбравшись из-под снега самостоятельно или с помощью спасателей, обратитесь в медпункт или к врачу; сообщите в администрацию ближайшего населенного пункта о сходе снежной лавины и приступайте к поиску и спасению пострадавших.

Найзағай жайының түсуі – бұл алдын ала болжалмайтын және күтілмейтін экстремальды жағдай. Найзағай – ол бұлттардың арасындағы немесе бұлттар мен жердің үстіңгі жағындағы ұзындығы бірнеше километр, диаметрі ондаған сантиметр және ұзақтығы секундтың оннан бір үлесіндей ғана алып электр ұшқыны. Найзағай күннің күркіреуімен бірге жүреді. Түзу желілі найзағайлармен бірге сирек те болса шар сияқты найзағай да кездеседі.

Разряд молнии – это непредсказуемая и неожиданная экстремальная ситуация. **Молния** – это гигантский электрический искровой разряд между облаками или между облаками и земной поверхностью длиной несколько километров, диаметром десятки сантиметров и длительностью десятые доли секунды. Молния сопровождается громом. Кроме линейной молнии, изредка наблюдается шаровая молния.

Егер өз үйіңізден сырт жерде болсаңыз:

ағаштардың түбіне немесе көп қабатты биік үйлердің қабырғасына жабысып тығылмаңыз. Найзағай биік ағаштарға, телеграф бағанасына, жай тартқышы жоқ биік үйлерге жиі түседі.

Егер сіз үйде болсаңыз:

электраспаптарын, соның ішінде теледидарды қоспаңыз; сондай-ақ электр шамды да өшіру керек, өйткені электр сымдары да найзағайға жиі ұшырағыш.

Если находитесь за пределами собственного дома:

не пытайтесь спрятаться под кронами деревьев и не прислоняйтесь к стенам высоких зданий. Очень часто удар молнии поражает высокие деревья, телеграфные столбы, высотные здания, не защищенные громоотводом.

Если вы находитесь в доме:

не включайте электроприборы, в том числе и телевизор; свет желательно также отключить, так как электропроводка подвержена ударам молнии.

Күн күркіреп және найзағай жақындай бастаған кезде – көшеге шықпаңыз, осы бір табиғи құбылысты үйде күтіңіз; терезені жабыңыз және оған жақындамаңыз; дүрбелеңге салынбаңыз.

Егер найзағайға орманда немесе ашық далада кездессеңіз:

ағашқа немесе ағаштың дініне жақындамаңыз; жерге жабысып жату және найзағай аяқталғанша тұрмау керек; өзіңізге баспана болатын жарқабақты немесе аласа жерді табыңыз; өзіңнен барлық металл заттарды: сағатты, сақинаны, сырғаны алып тастаңыз; егер аяғыңызда резіңкесі бар аяқ киім, ал үстіңізде – полиэтилен сулық болса, найзағай сізге қауіпті емес.

При раскате грома и приближении грозы – не выходите на улицу и переждите это природное явление дома; закройте окна и не подходите к ним; не впадайте в панику.

Если молния застала вас в лесу или в открытом поле:

не прислоняться к деревьям или столбам; желательно вообще прилечь к земле и не подниматься до окончания грозы; отыскать овраг или просто низину, которые и будут вашим убежищем; постарайтесь снять с себя все металлические предметы: часы, кольца, серьги; если у вас будет прорезиненная обувь, а на теле – полиэтиленовый дождевик, то молния вам не страшна.

Жұқпалы аурулар ошағы – ауру тудыратын микробтармен зақымданған және жұқпалы ауруларды тарату көзі болып табылатын аумақтар.

Жұқпалы аурулардың ерекшеліктері:

ауру адамнан немесе малдан сау адамға немесе малға берілу мүмкіндігі; олар зақымданғаннан кейін бірден көрінбейді, жасырын (инкубациялық) кезеңнен кейін, бірнеше күннен, аптадан, ал кейде айлардан кейін байқалады; ауруды қоздырушылар арнайы зертханалық зерттеу әдістерінің көмегімен ғана анықталады.

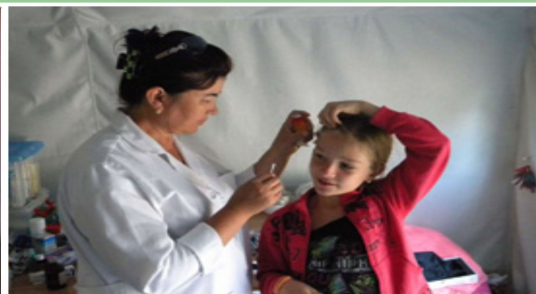

Адамға жұғуы:

- ауамен дем алу, зақымданған азық-түлік пен суды пайдалану;
- зақымданған жәндіктер мен кененің шағуы, сондай-ақ ауру адамдармен және малдармен және зақымданған заттармен байланыста болу арқылы жұғады.

Жұқпалы аурулар ошағы туындаған кездегі шаралар:

- зақымдану ошағына карантин немесе обсервация белгілеу; шұғыл алдын алу; адамдарды санитарлық тазартудан өткізу; объектілерді, пәтерді және үй заттарын дезинфекциялау; жәндіктерді, кенелер мен кеміргіштерді жою; аурудың алғашқы белгілері анықтала салысымен дәрігерді шақыру, ауруды оқшаулау;
- ауруды емдеу орындарына жатқызу және емдеу; жеке гигиена ережесін қадағалау және тұрғын үйдің, ортақ пайдаланатын орынның тазалығын сақтау;

- суды тек қана су құбырларынан немесе медицина қызметтері тексерген су көздерінен алуға рұқсат етіледі; азық-түлікті тығыз жабылатын ыдыста сақтау және пайдаланар алдында өңдеу керек: су мен сүтті қайнату, шикі көкөністер мен жемістерді қайнап тұрған ыстық сумен жуу, ал нанды отқа қақтау қажет; ғимараттан шығар алдында тыныс алу органдары мен теріге жеке қорғаныс құралын кию қажет;
- көшеден ғимараттың ішіне кіру кезінде аяқ киім мен желбегейді шешіп, оларды залалсыздандыратын ерітіндімен өңдегенге дейін далада қалдыру керек.

Карантиннің мақсаты

- зақымдану ошағын толық оқшаулау және онда туындаған жұқпалы ауруларды жою.

Очаг инфекций – территория, зараженная болезнетворными микробами и являющаяся источником распространения инфекционных заболеваний.

Особенности инфекционных болезней:

возможность передачи болезни от больного человека или животного здоровым; они проявляются не сразу после заражения, а после скрытого (инкубационного) периода в течение нескольких дней, недель, а иногда и месяцев; возбудители заболевания определяются только при помощи специальных лабораторных методов исследования.

Заражение человека может происходить при:

- вдыхании воздуха, употреблении зараженных пищевых продуктов и воды;
- укусах зараженных насекомых и клещей, а также при контакте с больными людьми, животными и зараженными предметами.

Мероприятия при возникновении очага инфекционных заболеваний:

- установление в очаге заражения карантина или обсервации; экстренная профилактика; санитарная обработка людей; дезинфекция объектов, квартир и домашних вещей; уничтожение насекомых, клещей и грызунов; вызов врача, при обнаружении первых признаков заболевания, и изолирование больного;
- размещение больных в лечебные учреждения и их лечение; соблюдение правил личной гигиены и содержание в чистоте жилища, места общего пользования;

- воду разрешается брать только из водопроводов или из незараженных, проверенных медицинской службой водисточников; продукты следует хранить в плотно закрытой таре и обрабатывать перед употреблением: воду и молоко прокипятить, сырые овощи и фрукты обмыть крутым кипятком, а хлеб обжечь на огне; перед выходом из помещения надевать индивидуальные средства защиты органов дыхания и кожи;
- перед входом с улицы в жилое помещение, обувь и плащи необходимо оставлять с наружной стороны до обработки их дезинфицирующими растворами.

Цель карантина

- полная изоляция очага заражения и ликвидация в нем возникших инфекционных заболеваний.